

על הנעשה והנשמע ב„און“

(דברים שהושמעו באסיפה הכללית של „און“ יולי 1970)

אחד שאינו משביע רצוננו מחמת הטיב הירוד של הזירמה שלו. אנו מטפלים ברכישת פר חדש בצרפת.

במחסן הזירמה הקפואה, ב־3 מיכלים גדולים, יש לנו כ־50 אלף מנות זירמה, בהן נשתמש בחודשים אוגוסט, ספטמבר ומחצית אוקטובר. במשך התקופה הזו, שהיא, כידוע קשה מבחינת טיב הזירמה והפוריות, לא נפיק מהפרים זירמה כלל ונשתמש בזאת שהוכנה והוקפאה בחודשים הנוחים יותר.

בהמשך השימוש בזירמה קפואה נוכחנו שנגרם ביזבוז (פחת) בכופתיות עד כדי 40% בגלל הפשרת זירמה בשביל פרות שמתגלות כבלתי מתייחמות (טעויות הרפתנים), הנרעות כפולות וכדומה. מוטל עלינו למנוע ביזבוז זה כי כל כופתית מכילה 15–20 מיליון תאים חיים.

מכיוון שקרה שפרים אשר הוחזקו בהמתנה יצאו מסיבות בריאות לקוייה ועקב זה נמנעה הפעלתם כשנתגלו כרצויים ברבייה לאחר מיכון הצאצאים שלהם, לכן החלטנו להכין בחורף הבא מחסן קטן של זירמה מכל פר שבהמתנה. דבר זה יאפשר הפקת תועלת מאותם הפרים שיתגלו כמשביחים, ולוא לפחות להולדת בנים שישמשו לרבייה בעתיד.

בעיות הפוריות

ההפרשים הגדולים בשיעורי ההתעברות בפרות ובעגלות בין עדר מושבי לקיבוצי, בין עדר מושבי גדול לקטן, בין איזור לאיזור, בין עדרים עם רמות תזונה שונות, וכן התנודות בפוריות מחמת תנאי סביבה שונים, עונות השנה וכדומה — כל הגורמים האלה שבוודאי מעורבים בתהליכי ההתעברות, אין לבודד כל אחד בפני עצמו ולקבוע את השפעתו על הפוריות בעיבר דים וניתוחים סטטיסטיים רגילים. ייתכן שב־אמצעות מחשב אלקטרוני נצליח בכך ונוכל להסיק מסקנות שיסייעו בידינו לשפר את הפור

לאגודת „און“ מלאו כבר 25 שנה והיא זכאית בחגיגת יובל זוטא. אנסה להלן לציין פרטים על פעולותיה של האגודה ועל מצבה כיום.

מספר הבהמות הנזקקות לשירותנו הוא למע־לה מ־62 אלף. רוב הבוקרים שבמושבים מקב־לים שירות הנרעה ברפתם הפרטית. הוחל בני־סיון להזריע בקר לבשר ע״י רופא „החקלאית“ ד״ר פרנק, ויש סיכוי להרחבת שירות זה בעדרי הבשר ולהתחיל בפעולות טיפוח מתוכננות ושי־טתיות.

על השינויים בהרכב העדרים

העדר הקיבוצי גדל ב־1.7%; העדר המושבי גדל ב־7.5%. מבחינה מספרית כוללת אין הפרש של ממש בין גודל העדר שבקיבוצים לבין זה שבמושבים. היחס בין פרות לעגלות בסקטורים השונים איננו שווה; בכלל המושבים מהוות העגלות 33% של כל המוזרעות; בעדר הקיבוצי בכללותו מהוות העגלות 38.5% של כל המוזרעות.

לביקורת חלב א' משתייכים כל הקיבוצים, 121 בס״ה, ו־13 מושבים; מדובר במרחב „און“ בלבד. מספר הבהמות שהוזרעו בשנה האחרונה בעדרים העומדים בביקורת התנובה היה 36,366 ושיעירן בכלל המוזרעות ע״י „און“ עמד על 60.4%.

בעדר הארצי שבביקורת התנובה נמצאו לפי סיכומי ההמלטות במשך 5 שנים האחרונות, 150 אלף פרות שהינן בנות לפרים מ־„און“ ו־50,000 פרות נולדו לפרים מ־„השרות“.

המצב בפריה

עם גמר הרחבת הסככה לעגלים ולפרים הצעירים עומדים לרשותנו 84 תאים לפרים וקיימת אפשרות לשכן גם 20–30 עגלים, כשנרצה להחזיק שניים בתא אחד. כיום יש במכון 75 פרים ועגלים. מגזע „שרולה“ נשאר רק פר

הפריזי בעולם ואמהות ישראליות בעלות % שומן הגבוה ביותר בארץ, טרם הביאו לתוצאות של ממש, כי פרים אלה שרויים עדיין בשלב ההמתנה.

מהירות גדילה. היינו בין הראשונים לטיר פוח תכונה זאת בבהמותינו, אבל לא הושגה התקדמות רצופה; היינו עדים לעליות וירידות בחתירתנו לשפר תכונה זו. אמנם נודמנו לנו פרים שהיו חיוביים בתכונה זאת וגם בהעלאת התנובה, אבל הבוקרים שלנו העדיפו את ההשבחה בייצור החלב על השיפור במהירות הגדילה. ההתקדמות עשויה לבוא כשנצליח לבצע את המיבחן העצמי (של הפר) למהירות גדילה ונברור בין בניו את זה שיצטיין בתכונה זו; כיוון שאין קוראלאציה גאנאטית חיובית בין תנובת חלב וגודל הגוף, הרי מובן שההתקדמות תהיה קשה.

היחלבות ומיבנה העטין. לגבי מהירות ההיחלבות הרצויה חל שינוי בתפיסת הבוקרים לאחר התקנת מכונת הידרופולס והקמת מכון החליבה מטיפוס שדרת-דג. גם המושג של "חור לבת קשה" השתנה. יש לצפות שעם סידור אבזרים להפסקה אוטומאטית בפעולת המכונה וסילוק הגביעים עם גמר זרימת חלב מהעטין, תשתנה שוב ההשקפה בקשר עם ההיחלבות ונקווה שגם חומרת דלקות-העטין תרפה. אבל מיבנה העטין ומיקום הפטמות עוד ידאינו אותנו בצורה רצינית למדי. טרם הצלחנו למצוא בין הפרים הבדוקים הישראליים כאלה שישתוו בשיר פור העטין עם פרים מסויימים שיובאו מארה"ב. הבוקרים חייבים לקבוע לעצמם סולם עדיפות יות לגבי תכונות שונות ועליהם לתת את דעתם גם למיבנה העטין.

הגיע הזמן שה, מ, ב, תוך שיתוף עם אגודות ההזרעה, תעסיק בעלי מקצוע מאומנים ומוסמכים בהערכת ושיפוט מיבנה הגוף של הפרות גם בגילים מבוגרים יותר למען נכיר יפה את הפרה הישראלית ונתקן את הטעון תיקון.

בכירור אופי ותהליך הלידה בפרותינו עשינו עד עתה הרבה והצלחנו להקטין את שיעורי תמותת הוולדות בלידות של מבכירות בשליש.

ריות בעדרינו. לפי המחקרים בעולם נמצא שתודשיות הפוריות היא נמוכה מאוד; כן גם ההישנות שלה משנה לשנה אצל אותה הפרה. לכן אין סיכוי רב לשפר פוריות מבחינה גאנאטית, אבל יש אפשרות למנוע הצטברות ליקויים במערכת איברי המין של בהמותינו.

שינוי בשיטת רישום ההזרעות ותוצאות ההתעברות

עד כה נהגנו לערוך מיפקד לכל עדר בסוף כל שנה תוך העתקת ההזרעות מיומני המזריעים, על כל פרטיהן. בשנה האחרונה הנהגנו בקיבוצים רישום הזרעות ורישום תוצאות בדיר קות ההריון ובשנה הבאה ננהג לפי שיטת "השרות" וננהל את רשימות ההזרעות במשקים לפי יומני המזריעים בסדר כרונולוגי; בשיטה זו נוכל לדווח לכל משק ברציפות את התוצאות לפי בלתי חוזרות וכן את התוצאות לפי בדיקת הריון (במידה והמשק ישתף פעולה). אחרי שנה של ניסיון נדון ונחליט איך להמשיך. אבל כאמור, הטוב ביותר יהיה אם נוכל לעבור לשיטה מדעית שתבוצע באמצעות המחשב ותספק לנו סיכומים לפי גורמים שונים, שעשויים להשפיע על שיעורי ההתעברות.

טיפוח

אסקור כאן כמה התקדמנו עד עתה ובמה עלינו להתרכז בעבודתנו בעתיד.

1. ייצור חלב. הטיפוח במשך שנים רבות הביא לנו התקדמות גאנאטית בכושר הנבת החלב. המשך ההתקדמות הוא קשה ונצטרך לברר חון פרים רבים יותר על מנת למצוא מצטיינים בהשבחת תכונה זו.

2. ייצור שומן. הודות לעליה בתנובת החלב והשתתת המיבחן על חמ"ש עלתה גם הרמה הגאנאטית בתנובת השומן, אבל במידה קטנה יותר.

3. אחוז שומן. בזה קיימת נסיגה קלה ומתמדת. מאמצינו להעלות את שיעור השומן בצמוד עם העלאת כמות החלב, ע"י שימוש בפריים שמוצאם מאבות מצטיינים בתכונה זו בגזע

למספר זה יש להוסיף 6 עגלים שעלולים לצאת מסיבות בריאות או ליקויים, ועוד 12 עגלים לצורך עימותם עם 12 אחרים — למיבחן מהירות גדילה עצמית וברור של 2:1, ס"ה 18 מספר העגלים שיש לרכוש מדי שנה 42

מקומות שיכון	
42	עגלים יחזקו במכון מגיל 100 יום עד גיל שנה; (8½ חודשים כפול 42=357) ובחשבון שנתי מספר המקומות
30	מספר בגיל שנה עד שנתיים, מספר מקומות
24	פריים עד למיבחן מגיל שנתיים עד 4½ שנה, מספר מקומות
60	לפריים בדוקים, מספר מקומות
14	לפרי שרולה, מספר מקומות
2	ס"ה מקומות שיכון
130	(במכון של "און" יש כיום 84 תאים ומקומות לשיכון וקשירה ל-42 עגלים ו-62 פריים, בסה"כ — 104).

מושה היימן

אולם לצורך גילוי פריים רצויים לגבי תכונה זאת (לידה קלה) עלינו להשתמש בפריים צעירים גם בהזרעת עגלות.

תיכנון מספר הפריים לאגודת הזרעה מאוחדת בכל הארץ

מתקיימים דיונים בין 2 האגודות בשאלת האיחוד. במהלך הדיונים הוטל עלי להכין הצעה על מספר הפריים ומספר מקומות השיכון לאגודה ארצית אחת, ולהלן ההנחות וההצעה:	
107,000	מספר ראשי הבקר להזרעה בכל הארץ
74,000	בתוך זה פרות חולבות
35,000	פרות בביקורת התנובה
12,000	בתוך זה מבכירות
3,000	בכלל אלה 25% בנות של פריים צעירים
100	הגודל של קבוצת בנות למיבחן של פר
מספר פריים שאפשר לבחון בשנה (3,000:100)	30
מספר הפריים הבדוקים הדרוש מתוכם להחליף מדי שנה	14-12
יש לבחון (תוך ברור של 1 מ"6)	4
4 כפול 6	24

על מהירות הגדילה

מהירות הגדילה הוא — הסתמכות וביסוס מסקנות על יסוד נתונים שנאספים ממשקים שונים, שאין להביאם לידי מכה-משותף כל עיקר. האם, דרך משל, המאוזניים במשקים השונים, בהם נשקלו העגלים, הם מכוילים? האם נשקלו העגלים לפני הארוחה, לפני שתיית מים, או אחרי זה? האם כל העגלים היו נקיים מ"כפתורי" זבל בשעת השקילה? ומה בדבר השוני באחזקה ובהזנתם של העגלים? הייתכן להתגבר על כל השוניות האלה באמצעות נוסחאות?

בהגברת וייעול ייצור הבשר בעדרי החלב נעזרים בשנים האחרונות בדרכים ואמצעים אחרים, ואין צורך לבקש את הפתרון בפריים מגזע החלב דווקא, שתפקידם הוא להוליד פרות-חלב משובחות, המצטיינות בכושר הנבה, בבריאות, בחוסן כללי ובמינה גוף נאה ונאות.

א. בן-יוסף

בחבורת זו מתפרסמת רשימתו של ברענן, בה מסוכמים נתונים על משקל העגלים שגודלו לבשר. כן מובאת באותה רשימה טבלה על "מבחני צאצאים למהירות הגדילה של פריים חיים". אודה בפה מלא שאיני מבין לשם-מה כל הטורח הזה. נניח אפילו שתוצאות המיבחנים האלה הן מהימנות ב-100%, מה התועלת שימצא בהן מגדל בקר לחלב? האם הוא "ירוף" אחר הפר שמוריש 4 + ק"ג לעגל וימאס בפר שמוליד עגלים שמשקלם בגיל השחיטה הוא מינוס 4 ק"ג, לעומת הממוצע?

הרי ברביית פרות-חלב מעוניינים קודם-כל בכוח ההורשה של הפר לגבי התנובה (חלב ושיעור השומן שלו) ואין כל ספק שתכונות נוספות, כגון — מיבנה עטין, אקסטריאר ועוד, הן פייכמה חשובות מאד תו יתרון של תוספת 5 ואפילו 10 ק"ג לעגל בגיל רשחיטה.

אולם מה שמתמיה ביותר בכל הניתוח הזה על